

Qasım QASIMZADƏ - 100

ŞEİRİMİZİN ZÜMRÜD TAÇLI ŞAİRİ

(Ədəbi portreti)

“Böyük ədəbiyyat sözün həqiqi mənasında əsl elmin həyata keçirdiyi vəzifələri obrazlı şəkildə əks etdirir. Ədəbiyyatın vəzifəsi dünyada, cəmiyyətdə və insanın mənəvi aləmində gədən prosesləri bədii cəhətdən əks etdirməklə müasir zaman haqqında düşünməkdə və çıxış yolları tapmaqda oxuculara bələdçilik etməkdən ibarətdir. Ədəbiyyat - həyatın güzgüsü, yazıçılar zamanın bələdçiləridirlər.” (Akademik Həbibbəyli İsa. Qoşa qanadların harmoniyası. “525-ci qəzet”, 14.07. 2018.)

Zaman və şəxsiyyət anlayışlarını özündə birləşdirən, “zamanın bələdçisinə” çevrilən, qoşa qanadlı mənəviyyət sahiblərindən biri də şair, tənqidçi, ədəbiyyatşünas, tərcüməçi, 1950-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının (Qeyd: İndi “Azərbaycan Yazıçılar Birliyi” adlanır) üzvü, Azərbaycan SSR Dövlət mükafatı laureatı (1984), filologiya elmləri doktoru (1985), professor Qasım Xansuvar oğlu Qasımzadədir.

Keçən əsrin ən tanınmış ziyalılarından olan Qasım Qasımzadə Azərbaycan poeziyasında imzasını parlatmış şairdir və ənənəyə sadıq orijinallığı ilə

həmişə fərqlənmişdir. Rəssamlıqda belə bir anlayış var - “rənglərin simfoniyası...” Təbiri caizsə, deyərdim ki, Q.Qasımzadənin poeziyası münis hisslərin, duyğuların, iztirab və sevinclərin, fikir və təfəkkürün simfoniyasıdır, drijoru da şairin özüdür.

Görkəmli Azərbaycan şairi Q.Qasımzadənin ədəbi fəaliyyəti 1943-1993-cü illəri, 50 illik dövrü əhatə edir. O, Azərbaycan ictimai fikrinin, ədəbi düşüncə tərzinin inkişafında əhəmiyyətli rolunu daşıyan görkəmli sənətkarlarımızdandır.

Əsərlərində yalnız vətəninin, xalqının deyil, bütün bəşəriyyətin arzu və istəklərini, duyğu və düşüncələrini ustalıqla əks etdirən və bu səbəbdən təkcə doğma vətəni Azərbaycanda deyil, bütün türk dünyasında, eləcə də dünyanın müxtəlif ölkələrində tanınmış sevilən şairin yaradıcılığında poeziya xüsusi mövqeyə malikdir...

Onun poeziyası çoxsaylı oxucusunun daim diqqət mərkəzində olmuşdur. Xalqın tarixinə, ədəbiyyatına, ümumiyyətlə, milli-mənəvi dəyərlərinə sevgidən qaynaqlanan əsərləri həmişə maraqla qarşılanmış, sevilə-sevile oxunmuş, dillər əzbəri olmuş, lirizmi-

nin ahənginə, məzmununun realizmi və həyatiliyinə görə “sözləri dür, cəvahir” (oxucu fikridir - Q.B.) olan mahnı mətnlərinə çevrilmiş, xalq mahnıları səviyyəsinə yüksəlmişdir... Sözlərinə yazılmış “Olmaz, olmaz” (musiqisi Zöhrab Abdullayevindir), “Eşqimin növrəği” (musiqisi Hacıbaba Hüseynovun olan bu mahnı “Ögey ana” filmində Əbülfət Əliyevin ifasından sonra şöhrət qazanmışdır), “Məhəbbətin alovu” (musiqisi Xəyyam Mirzəzadəninindir), “Qonşu olmaq istəmirəm” (Qeyd: Şairin oğlu Nəriman Qasımoglunun təqdimatına görə, bu şeirin ilk variantı “Qonşu qız” adıyla fərqli mətnlə 31 iyul, 1950-ci ildə Şuşada qələmə alınmışdır. Şair bu sözlərin üzərində sonradan işləmiş, şerin süjet xəttinə əlavələrdə qonşu qızın xitablarını da əlavə etmişdir: “QONŞU QIZ”- Qonşu kimi biz hər axşam, hər səhər, Gözdik Şuşa dağlarında bərabər. İndi sənə bir sözüm var, a dilbər, Soruşmadan səbəbini gəl dinlə: Qonşu olmaq istəmirəm səninlə. * Nə zaman ki, baxışımı öpüür. Bu atəşdən varlığıma od düşür. Ah, bu yerdə günlər nə tez ötüür... Bir arzum var, coşub gəlir o dilə: Qonşu olmaq istəmirəm səninlə. * Sənsiz heçdir bu yerlərin səfası, “Daşaltı”nın, “Şuşakənd”in havası, Müxtəsəri budur, sözüm qısa: Köç büzə gəl, quraq təzə ailə, Qonşu olmaq istəmirəm səninlə.), (musiqisi Telman Hacıyevindir) mahnıları toylarda, bayramlarda, ziyafətlərdə, efirlərdə ifa edilir, könül xoşluğu ilə dinlənir. Bitgin bir eşq hekayətini andıran “Eşqimin növrəği” şeir-mahnısı belə səslənir:

Könlüm düşdü diyar-diyar
Bir kəkliyin sorağına,
Ha yalvardım, o qonmadı
Məhəbbətin budağına.

Meyl etmədim bir gözələ,
Sədaqətim düşdü dilə.
Mən and içdim ildən-ilə
İlk eşqimin növrəğına.

Bir gün yenə onu gördüm,
Dilə gəldi həmin dərdim.
Bir dəstə gül-çiçək verdim,
O almadı qucağına.

Əllərimdə gülüm soldu,
Rıqqətimdən gözümdə oldu.
Sənəm başı hədəf oldu
O dilbərin bu dağına.

Sanma könül sınağıdır,
Kərəm olub yanasıdır.
O, körpəmin anasıdır,
Vurulmuşam bu çağına.

Qasım müəllim ilk gənclik illərindən şeirlər yazsa da, birinci mətbu şeiri 1944-cü ildə "Kommunist" qəze-

tində çap etdirdiyi "Vəfasız olmaz" adlı poetik nümunədir. Şairin arxivindən tapılmış və sağlığında çap edilməmiş “Sular pərisi” (1945), “İstiqbalə səyahət”, yaxud “Yerin övladı” (1946) başlıqlı əsərləri də, onun çap olunmayan ilk poemalarıdır. (Qeyd: Şairin arxivini tədqiq edən N.Qasımoglu yazır: “Qasım Qasımzadə universitet təhsilinin ilk illərində Şərqsünəslük fakultəsinin türk bölməsinin tələbəsi olmuşdur. O illərdən qalma səliqəli dəftərləri var. Türkiyə yazıçılarından əsərlərindən, qəzetlərdən parçaları bu dəftərlərə köçürürmüş. Türkiyənin “Qaragöz” qəzetində dərc edilmiş bir xəbər diqqətimi çəkdi. 2-ci dünya müharibəsi zamanında Qara dənizdə batmış bir alman yük gəmisi haqqındadır. ...Müharibə zamanı yazdığı dəftərdəki bu qəzet xəbəri diqqətimi niyə çəkdi? Məlum etdim ki, həmin məlumat gənc Qasımın ilk poemasının yazılmasına təkan veribmiş. Poema “Sular pərisi” adlanır. Yazısını 1945-ci ildə martın 3-də bitiribmiş. İndiyədək çap olunmamış əsərdir. ...Müharibə dövrünə aid lirik sətirlərdə ifadə olunan süjet bundan ibarətdir ki, dənizdə fəlakətə uğramış bir gəminin yaşlı matrosu onu xilas etmiş düşmənlərinin gəmisindədir. ...Göydə üç təyyarə ilə bir təyyarənin döyüşünü təsvir edir. O tək təyyarənin üzərində ulduz nişanı var. Məhz burada bilinir ki, bu, sovetlərə məxsus təyyarədir. Qəhrəmancasına döyüşdə iki təyyarəni pulemyot atəşi ilə sıradan çıxaran pilotun ulduz nişanlı təyyarəsi də zədələnir. Ona görə təyyarəsini salamət qalan düşmən təyyarəsinə çırpır, katapult edərkən isə həlak olaraq sulara gömülür: “Saçı dağıldı küləkdə, Ah, o ki, dilbər mələkmış, İnandırırım gözəllikdə, Cəsurluqda o qız təkmiş.” Katapult edən qəhrəman qızın qara saçlı təsviri ilə, şübhə etmirəm, müəllif onun Azərbaycanlı kimliyinə işarə edir. Yaşlı əsir matros gördüklərini danışandan sonra onu xilas etmişlər içində bir gəncin hönkürdüyünü görür. Gənc cibindən çıxardığı şəkli ovcunda tutur, şəkllə baxaraq ağlayır. Demə, həlak olan pilot qız onun sevgilisi imiş. Əsir matros onu ovundurmağa çalışır: qədim Misirdə məhsul bol olsun deyə ən gözəl qızları Nil çayına atırmışlar; “odlar ölkəsi”ndə isə Əhrimənin qəzəbindən təbii fəlakətlər baş verərkən xalq nicat tapsın deyə yurdun ən gözəl qızı ilahi qüdsiyyətin gücünə sığınaraq özünü pərvanə tək oda atırmış.

(Davamı 9-cu səhifədə)

ŞEİRİMİZİN ZÜMRÜD TAÇLI ŞAİRİ

(Əvvəli 1-ci səhifədə)

Poema bu misralarla bitir: "...Deyirlər ki, o bakir qız zülmət bağı söküləndə, Tutqun dəniz səmasına qızıl şəfəq töküləndə, Su içindən pəri kimi asimana qanad açır, Sonsuz göylər aləminə cəmalından şölə saçır. Deyirlər ki, o güldükcə nur tökülür yanğından, Pərvaz edir qumru kimi qəhqəhələr dodağından. Fəzalarda büsat qurur bir ruhani xülya kimi, Yenə cumur dalğalara gözədən itən rəya kimi." P.S. Vaxtım olanda Q.Qasımzadənin çap olunmamış "Sular pərisi" haqqında daha ətraflı bir yazı ilə mətbuatda çıxış edərdim. 9 Mart 2021.)

Q.Qasımzadənin ilk kitabı 56 səhifədən ibarət "Bizim kənd" (1951) adlanır. Kitaba "Müqəddimə" yazan tanınmış tənqidçi Məsud Əlioğlu onun ilk poeziya nümunələrini və istedadını belə səciyyələndirirdi: "Gənclik illərindən başlayaraq Qasım Qasımzadənin şeirlərində əsasən sovet adamlarının rəşadət və qəhrəmanlığı göstərilir, onlardakı vətənpərvərlik, qorxmazlıq, düşmənə qarşı amansızlıq və yenilik hissləri tərənnüm edilir. "Hünərli dost", "Arzu", "Hücumdan əvvəl", "Vəfasız olmaz" şeirləri bu cəhətdən səciyyəvidir. ...Dinc quruculuq dövründə yeni sovet kəndində yaranan maddi və mənəvi dəyişikliklər, sovet adamlarının gündəgünə artan ideya-siyasi səviyyəsi, zövqü və işi gənc şairin "Kimdir o gənc", "Mənim hədiyyəm", "Bağban və mən" şeirlərində ifadə edilmişdir". (Bax: Məsud Əlioğlu. Müqəddimə. Bax: Qasımzadə Qasım. "Bizim kənd" (şeirlər) kitabı, Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1951, s. 3.)

Həmin vaxtdan dövrü mətbuatda şeirləri, ədəbi-tənqidi və publisist məqalələri ilə ardıcıl çıxış etmiş və yazıları, qaldırdığı problemlər həmişə diqqətdə olmuş, maraqla qarşılanmışdır. Onun indiyədək 26 poetik, ədəbi, elmi əsəri, 4 tərcümə kitabı çap edilmişdir.

Q.Qasımzadənin yaradıcılıq həyatının ən fəal və məhsuldar dövrü AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunda işlədiyi (1954-1959 və 1963-1973-cü illərdə baş elmi işçi, 1973-1993-cü illərdə sovet ədəbiyyatı şöbəsinin müdiri və 30 il İnstitutun ilk partiya təşkilatı katibi) illərə düşür.

Q.Qasımzadə öz ədəbi nəslə, gəndəşləri arasında fərqlənməyi bacarmış, özünə layiq mövqə və məqamda qərarlaşmışdır. Bu, heç də asan məsələ deyildi. Mənsub olduğu ədəbi nəslə Bəxtiyar Vahabzadə, Nəbi Xəzri, Qabil, Adil Babayev, İslam Səfərlı, Hüseyn Arif, Nəriman Həsənzadə, Məmməd Araz, Əliəğa Kürçaylı, Xəlil Rza, Cabir Novruz, Balaş Azəroğlu, Əli Tudə, Söhrab Tahir kimi sənətkarlar daxil idi və bunların hər biri Azərbaycan poeziya kəhəkşanında məqamlanmışdır. Bu kəhəkşanda Qasım Qasımzadə yaradıcılıq ulduzu da öz parlaqlığı ilə görənirdi və onun özünəməxsus orbiti var idi...

Şairin nəhayətsiz insansevərliyi, dostu sədaqəti, etibarlılığı, əqidəli xarakteri, gənc istedadlara qayğıkeşliyi sayəsində hamı ona "Qasım müəllim" deyər müraciət edirdi və o, üzərinə düşən müəllimlik missiyasını şərəflə yerinə yetirənlərdən idi.

Bu məqamda o dövrdə istedadlı gənclərdən biri olan, sonralar şair kimi xeyli populyarlıq qazanmış Nüsrət Kəsəmənlinin "Yol" qəzetində Qasım müəllimin hələ sağlığında dərc etdirdiyi xatirəsindən bir parçanı qeyd etmək yerinə düşər: "...Mənim üçün birinci amil yaxşını görüb etiraf etməkdir, qolundan tutub ayağa qaldırmaqdır. ...Bu mənada şəxsiyyətinə ən çox hörmət etdiyim Qasım Qasımzadənin adını çəkmək istəyirəm. Bu şairin şəxsiyyəti ilə yazıları arasında "ciddilik" deyilən bir oxşarlıq var. Buraya qətilik və sözü-bütövlüyü də əlavə etsək, şəxsiyyətə tamamlanar. ...Qasım Qasımzadə sözün böyük mənasında şəxsiyyətdir. Ramiz Rövşəni, Seyran Səxavəti, mənə (bura Zülfüqar Şahsevənlini, Elnarə Buzovnalını da əlavə edərdim - Q.B.) heç kimin tanımadığı, redaksiyalardan kor-peşman qayıtdığımız bir vaxtda Qasım müəllim "Uğur olsun" yazdı, bizi geniş oxucu kütləsinə tanıtdı. Və nə yaxşı ki, sonralar himayədarlıq etmədi. Elə indinin özündə "mənim yetirmələrimdir" deyib öyünmür. Hərçənd Qasım müəllimin buna haqqı var..."(18). Baxın, himayədarlıq, kişilik, mərdlik, qədrkeşlik budur... Nüsrət Kəsəmənlinin və bu qəbildən qeyrilərinin Q.Qasımzadə haqqında bu qədər ürəkdən, sevgi ilə, minnətdarlıq və xoş duyğularla danışması artıq Qasım müəllimin cövhərində olan diqqətçilliyi, tələbkarlığı, qayğıkeşliyi, insanlığı, mənəviyyəti və bir sənətkar kimi böyüklüyü barədə hər şeyi deyir, mənə.

Q.Qasımzadə 1923-cü il iyunun 23-də Qubadlı rayonunun Xocamusaxlı kəndində anadan olmuşdur. Onun nəsil səcərəsi Qarabağın acılı-şirinli hekayətləri ilə səsleşir.

Babası Şahsuvar bəy Kələntərov (Hüseynbəyov) çar dövründə pristav, Cümhuriyyət dövründə Zəngəzur qəza rəisinin birinci müavini işləmişdir. Erməni daşnakları ilə mübarizədə ad qazanmış Şahsuvar bəy, kü-rəkəni Xansuvar bəy həmişə əqidələri, mərdanəlikləri ilə Zəngəzur - Qubadlı camaatının rəğbətini qazanmışdır. Qasım müəllim belə bir səcərənin övladı olmuş və əcdadlarının mübarək ruhu onun xarakterinə, yaradıcılığına, məsləkinə yansımışdır:

Məsləkəim yolunda gəlsəm üz-üzə,
Məndən əfv ummasın doğma qardaşım.
Hər yerdə, həmişə haqq gəzə-gəzə
Ağ gün yollarında ağardı başım.

Q.Qasımzadə məktəb təhsilindən sonra Şəki Pedaqoji Texnikumunu bitirmiş, Kəlbəcərdə orta məktəb müəllimi, Yevlax Rayon Xalq Maarifi şöbəsində metodist işləmişdir.

Əslən Zəngəzurlu olsa da, "Burdadır" avtobiografik məzmunlu şeirində özünün dediyi kimi, ömrünün, ilk məhəbbətinin şirin çağları, ilk məktəb illəri, atası Xansuvar kişinin qəbir yeri, elə bu bölgədə ellər anası olan Arəstə xanım (Qeyd: Qasım müəllimin anası bəy qızı, bəy xanımı olan Arəstə xanım şəxsi bacarığı ilə Kövərlərdə (Yevlaxda, Malbinəsi kəndində, "Kommünizm" kolxozunda) müxtəlif illərdə ferma müdiri, kolxoz sədri, partiya komitəsinin katibi kimi vəzifələrdə çalışmış, 1941-1945-ci illər müharibəsi vaxtı cəhəzini satıb pula çevirərək bir tankın qiymətini ödəmiş, buna görə şəxsən İ.V.Stalindən təşəkkür məktubu almış, M.C.Bağirovun hakimiyyəti dövründə Azərbaycan KP MK-nın üzvü seçilmiş (Bağirov onun kimin qızı olduğu barədə məlumatlandıqı üçün MK-nın sonradan keçirilən plenumlarında onun iştirakına qadağa qoymuşdu), 70-ci illərdə Yevlax rayon PK-nın plenum üzvü, büro üzvü olmuş, Qarabağ bölgəsində onun ictimai xadim səviyyəsinə yüksəlmiş, xeyirxahlığına görə "ellər anası" adını qazanmışdı, Bax:Nəriman Qasımoglu. Bu, Arəstə xanım Şahsuvarqızıdır, rəhmətlik nənəm, "Ədəbiyyat qəzeti".- 2017.- 9 sentyabr.- s.22-23.)

Qarabağla, Qarabağın Yevlax bölgəsinin Malbinəsi kəndinin Kövər adlanan oymağına bağlıdır:

Qarabağ! Durnalı - ceyranlı çöllər,
Qarabağ! Bülbüllü - Qumrulu dillər,
Qarabağ! Gözütox - sərvətli ellər,
Gücüm-axşam mənim, kürəyim mənim.

Ehtiyac bilmirəm əslimi danam -
Məni özgə kənddə doğubdur anam.
Uzaq bir mahaldan, Zəngəzurdanam,
Lakin burda gülüb taleyim mənim.

Qasım müəllim həm də olduqca nümunəvi ailə başçısı, ər oğlu ər, qayğıkeş ata idi. Onun ömür-gün yoldaşı, həkim Tamara xanım xanımlar xanımıydı, övladları Fəxrəddin (gənc ata olduğu çağda faciəvi şəkildə yaşadığı binanın lift qəzasında həlak oldu... Şair atasının bu ağır dərdə həsr etdiyi "Fəxrəddinli ucalığım" elegiyası poeziyada oğul itkisinə həsr olunmuş bəlkə də ən təsirli poetik mətndir), Nəriman, Xansuvar hərsi şərqsünaslıq sahəsində sayılan, seçilən şəxslər olmuşlar.

Q.Qasımzadə gəncliyindən öz cəsarətli, obyektiv mövqeyi, vətəndaş fəallığı, milli qeyrəti, mübarizliyi ilə fərqlənirdi. İstedadı, şəxsiyyəti 40-50-ci illər ədəbiyyat korifeylərimizin diqqətini elə o zamandan cəlb etmişdi. Təsədüfi deyildi ki, onun toy məclisi yazıçı Əli Vəliyevin evində keçirilmiş, məclisə masabəyliyi Səməd Vurğun etmişdi. S.Vurğunun da ilk sözü bu olmuşdu ki, Qasım yaşından çox irəli gedən cavanlarımızdandır. (Bax: Hacı Nərimanoğlu. "Qubadlısız 16 il" kitabı, "Elm və Təhsil", 2019, səh.56-60.)

Q.Qasımzadə ali təhsilini Azərbaycan Dövlət Universitetinin Filologiya fakültəsində almışdır (1945-1950). Ədəbi cameədə məhsuldar şair, tənqidçi, ədəbiyyatşünas, tərcüməçi kimi tanınan Qasımzadə eyni zamanda «Azərbaycan gəncləri» qəzeti redaksiyasında ədəbiyyat və incəsənət şöbəsinin müdiri (1947-1949), «Ədəbiyyat və İncəsənət» qəzeti redaksiyasında tənqid şöbəsinin müdiri, Azərbaycan EA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun aspirantı (1950-1953), baş elmi işçi əvəzi (1953-1954), baş elmi işçi (1954-1959), «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzetinin baş redaktoru (1957-1963) vəzifələrində uğurla çalışmışdır.

Onun «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzetində baş redaktorluğu həmin dövr Azərbaycan ədəbi qəzetçilik işində tamamilə yeni bir səhifə, yeni bir təfəkkür tərzi yaratmışdı. Qəzet redaktorluğu üçün verdiyi nümunələr də önəmli idi. Məsələn, rəhbərlik etdiyi ədəbi orqanda gedən şeirlər onun təşəbbüsü ilə belə dərc edilmiş; qəzetə daxil olan şeirlər redaksiyanın yığın-

cağında müəllifləri elan edilmədən oxunur və anonim qaydada keçən bu şeir oxusunda bəyənilən ən yaxşı nümunələr müəlliflərinin kimliyi nəzərə alınmadan qəzetdə dərc edilmiş. Təsəvvür edin, məşhur xalq şairləri şeirlərinin dərcini gözləyir, tanınmayan birilərinin orijinal şeirləri növbəsiz çapa gedirmiş. Bundan əlavə, sovet imperiyası illərində Q.Qasımzadə bəlkə də yeganə baş redaktor imiş ki, qəzetdə tabe olduğu orqanın rəhbərliyini, eləcə də xalq yazıçılarını tənqid edən yazıların getməsinə şərait yaradarmış. Bu, ümumən sovet, eləcə də bizim mətbuat tariximizdə unikal hadisələrdən sayıla bilər. Onun baş redaktorluğu dövründə qəzet səhifələrindəki maraqlı ədəbi müzakirələrə, mübahisələrə görə "Ədəbiyyat qəzeti" Azərbaycanda ən çox oxunan mətbuat orqanı sayılmışdır. Bunu da xatırladım ki, "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetinin redaktoru olduğu vaxtlarda sətiraltı mənalər ifadə edən, xalqın, bütöv Azərbaycanın taleyini bu və ya digər şəkildə özündə əks etdirən yazıları çap etməkdən qətiyyətlə çəkinməyən Q.Qasımzadə ideoloji təqiblərə də məruz qalırdı. Xəlil Rzanın məşhur "Azadlığı istəmirəm zərrə-zərrə, qram-qram, istəyirəm qolumdakı zəncirləri gərək, qıram, qıram" misraları olan məşhur, üsyankar şeirini (senzurasız adlatmaq üçün "Afrikanın səsi" adı altında), Rəsul Rzanın zərərdsiz Müşfiqə həsr etdiyi "Qızıl gül olmayaydı" poemasını müəllifin nüfuzuna baxmayaraq heç bir jurnal-qəzet yaxına buraxmayanda qəzetdə dərc etməsi hakim partiya nomenklaturası qarşısında tutduğu vəzifəsi üçün, əlbəttə, risqli idi. O dövrün acılı-şirinli olaylarını Qasım müəllim bir müsahibəsində belə xatırladı: "□Mən də əlimə qələm götürən məqamda gözümlə qarşısında həmişə Qlavlitin, DTK-nın məşum fiquru boyaboy dayanıb. Ürəyimdə tutduğum sətiraltı, rəmzi obrazlarda, ifadələrdə çatdırmağa çalışmışam. O zamanlar cürətli sayıla biləcək cüzi addımına görə isə Azərbaycan KP MK-nın töhmətindən başlamış işdən götürülməyə qədər cəza pəyina layiq görülmüşəm. "Ədəbiyyat qəzeti"ndə baş redaktor işləyəndə "Novruz bayramı" sərəlvəsinə görə, Dərbənddə açılmasına icazə verilən Azərbaycan dilində teatra kömək məqsədilə material dərc etdiyimizə görə Mərkəzi Komitədə bizə vurulan "dini, milli həddini aşmaq" damğası, Xəlil Rzanın bir qədər üsyankar şeirləri üstündə töhmət aldığım, nəhayət, vəzifədən xaric edildiyim ədəbi ictimaiyyətin müəyyən qisminə məlumdur. Onda da, indinin özündə də bu cəzaları mükafat kimi qarşılamışam... İndiki günləri görəndə Allaha min dəfə şükr edirəm ki, ölmədim, imperiyanın süquta getdiyinin şahidi oldum. Bu mənada biz nəslin mənəcə, qazancı itkilərindən daha böyükdür, əvəzsizdir." (Bax: Qasımzadə Q. "Hamı öz mövqeyini açıq bildirməlidir" (müsahibə), "Ədəbiyyat qəzeti", 4 oktyabr 1991-ci il.)

Q.Qasımzadənin ədəbi və elmi yaradıcılığı bu bədi, elmi, tənqidi, publisist kitablarında əksini tapır: "Bizim kənd" (şeirlər), 1951; "Bizim şəhər"(şeirlər),1953; "Bizim dağlar" (şeirlər),1955;(Qeyd: Sovet dövrünün 1950-ci illərində bu başlıqlardakı "bizim" kəlməsinin işlədilməsi sətiraltı çox mətləblərdən xəbər verir.); "Nikolay Ostrovski" (monoqrafik tədqiqat), 1955; "Azərbaycan ədəbiyyatında xalqlar dostluğu" (monoqrafiya),1956; "Ürək döyüntüləri" (şeirlər),1959; "Son görüş" (şeirlər), 1960; "Süleyman Rəhimov" (monoqrafiya),1960; "Balaca dayə" (şeirlər), 1962. (Qeyd: Bu kitabın adı biblioqrafik məlumatda səhvən "Kiçik dayə" getmişdir. Q.Qasımzadənin 1962-ci ildə çapdan çıxan "Balaca dayə" poeması Əlcəzairdə fransız zülmünün yerli ərəblərə gətirdiyi faciələrin qısa, epizodik mənzum hekayəsidir.

(Davamı var)

Qurban BAYRAMOV,
tənqidçi-ədəbiyyatşünas,
dosent.